

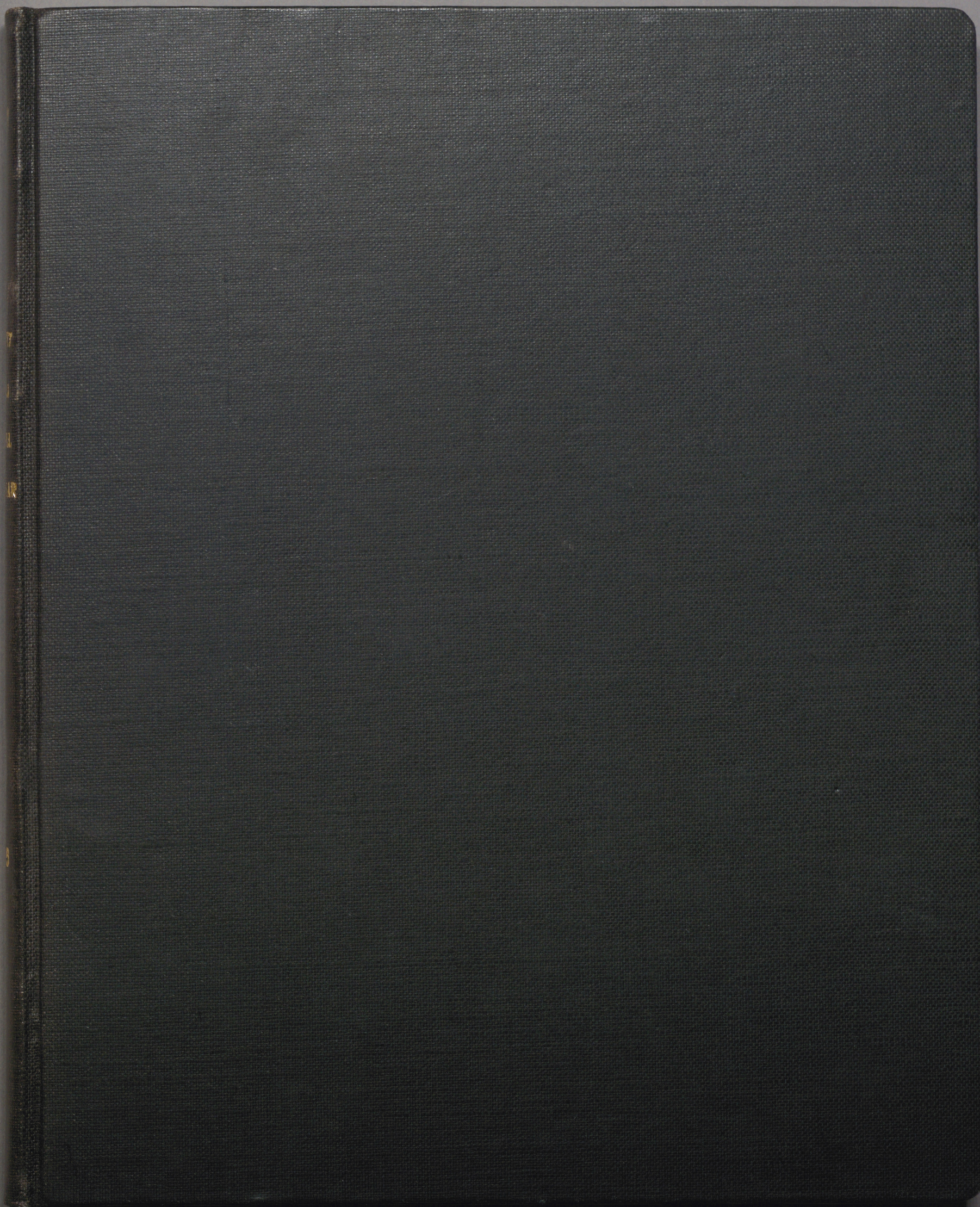
Berättelse om de svenska lutherska församlingarnes i Norra Amerika uppkomst...

Esbjörn, Lars Paul

20 Pbwc Uppsala 1865.

National Library
of Sweden

KUNGL.
BIBLIOTEKET
STOCKHOLM

Förvaltn.
Eckl.
Prestmöt.

X.

Berättelse om de Svenska Lutherska församlingarnes i
Norra Amerika uppkomst och närvarande tillstånd,
framställd vid Upsala Erkestifts prestmöte
den 14 Juni 1865

af

L. P. Esbjörn.

De Svenska Lutherska församlingarne i N. Amerika utgöra en så betydlig utgrening af den Svenska kyrkan och hafva en sådan vigt för våra till nya verlden öfverflyttade landsmäns sanna bästa, att jag icke bort underlåta att vid detta tillfälle begära tillstånd att inför Erkestiftets vördade presterskap och andre närvarande åhörare göra en kort framställning om deras uppkomst och närvarande tillstånd samt framtida utsigter, helst som det är allmänt känt, att jag af Herrans skickelse och omständigheterna haft icke så litet att skaffa med dessa församlingars grundläggning och vård. Detta sista är ock orsaken hvarföre jag uti denna framställning blir tvungen att oftare än önskligt vore vidröra min egen person, särdeles då han för åtgöranden i afseende på de Svenska församlingarne varit föremål för temligen bittra och ensidiga anfall af personer, som äfven försökt bilda församlingar af Svenskarne i Amerika i förening med andra kyrkor, men till följe af sin skefva ställning mer och mindre misslyckats. Dessa anfall hafva för få år sedan isynnerhet iklädt sig en lockande gestalt uti ett här utkommet arbete: "Minnen från en 17-årig vistelse i Nordvestra Amerika," ett arbete hvars förtjenster och intagande stil jag i öfrigt med nöje erkänner. Det dröjde länge, innan jag tog någon närmare kännedom om detta arbete, emedan jag ansåg mig hafva sjelf inhemtat så mycket om Amerika och om författarens verksamhet der, att jag icke behöfde det, och dessutom var upptagen af omsorgen att fullgöra de många nya embetsgörömmål, som här ålåg mig. Men vänner till mig och till våra Lutherska församlingar i Amerika hafva riktat min uppmärksamhet derpå, och jag har funnit det innehålla en mängd så skefva och ensidiga, att ej säga orättvisa, uppgifter om de Svenska presterna i allmänhet och mig isynnerhet, samt de Lutherska försam-

lingarne, att jag ej kan undgå att vidröra dem vid framställningen af dessa församlingars uppkomst, utveckling, lära och styrelse.

• Då efter den Erik Jansiska utflyttningen år 1846 många Svenskar under de följande åren begåfvo sig till nya världen, men ingen prest åtföljde dem, så fann jag mig manad att också dit öfverflytta för att i andelig måtto betjena dem, på det de och deras barn icke måtte förfalla i hedendom eller af brist på andelig vård ur sin egen kyrka blifva ryckte in uti någon af de i detta land befintliga otaliga mer och mindre villfarande sekterna. Till detta steg manades jag äfven af dit öfverflyttade landsmän, som klagade bittert öfver sin andeliga nöd. Efter erhållande af Kongl. Maj:ts permission och Svenska Missionssällskapets uppdrag och rese-understöd, företogs den vigtiga färden sommaren 1849 i sällskap med 140 personer, emigranter från Helsingland och Gestrikland. Här är icke stället att skildra resans vådor och besvärligheter, kolera och andra sjukdomar, som genomgingos på vägen och efter framkomsten. Alltnog, efter otaliga mödor funno vi oss i den aflägsna vestern 218 Svenska mil in i landet. Här anträffades i en betydlig mängd Svenskar från Östergöthland och Småland, som dels tidigare samma år, dels föregående året hade satt sig ned uti Andover, Galesburg, Rock Island och Moline i Staten Illinois. Så snart krafterna efter sjukdomen tilläto, begyntes med att hålla Gudstjenst med dem uti skolhus och enskilda boningar enligt Svenska kyrkans lära och ritual.

Men nu genast begyntes en storm, som en missionär under dervarande omständigheter icke kunde undvika. Utan någon instruktion från Högvördige Domkapitlet eller Svenska Missionssällskapet, hade jag nödgats sjelf göra mig redo för det framgångssätt jag skulle iagttaga. Dervid hade 2:ne grundsatser blifvit nedlagda såsom hufvudreglor, nemligen 1:o) att söka behålla våra landsmän vid den rena Evangeliska Lutherska läran, och 2:o) att söka göra denna lära lefvande hos dem eller, med andra ord, dem lefvande i Gud. Nu fanns å bosättningsorten en Svensk Methodistpredikant, aflönad af Episkopal-Methodistkyrkan för det uttryckliga ändamål att föra Svenskarne in i denna kyrka. Denne, som redan före vår ankomst arbetat med någon framgång bland Erik Jansons bedragne efterföljare, begynte nu äfven att med alla möjliga medel fullgöra sitt uppdrag bland de Svenskar, som åtföljt mig eller som förut anländt till ofvannämnda ställen. Han for omkring och predikade ibland dem och gick dessutom och besökte dem från hus till hus, och hufvudsaken af framställningarne utom predikan var den, att Lutherska kyrkan är död; är den babyloniska skökan, från hvilken en hvar måste utgå, som vill blifva frälst; att i Sverige finnes ingen sann kristendom; att den Svenska presten har kommit hit, för att lägga statskyrkans band och bojer på de fria landsmännen; att i Amerika finnas inga Lutherska församlingar; att Methodisterna äro de rätta lefvande Lutheranerna, blott med annat namn; att hos dem predikas helgelse, då deremot de Lutherska presterna genom sin lära om svaghetssynder gifva folket tillåtelse att synda något litet; att man här icke behöfde så mycken menskelig lärdom, för att vara prest; att han sjelf ej lärt mer än hvad han inhemtat vid sin mors spinnrock m. m. af samma slag. Derjemte beskrefs Andover, der vi höllo

på att nedsätta oss, såsom ett sjukligt och dåligt ställe, men det ställe deremot, der denne predikant bodde, såsom i alla afseende förträffligt. Der kunde han skaffa ypperlig jord för godt pris och på goda vilkor o. s. v. Här af förleddes många att flytta dit och öfvergå till Methodist-kyrkan, särdeles som de till en början uppmanades att endast inträda deruti på 6 månaders försök. Åtskilliga mera begåfvade lekmän gjordes ock genast till predikanter med aflöning ur Methodist-kyrkans Missionskassor. För den fattige efter koleran och af långvarig frossa utmattade Lutherske presten var ej annat att göra än att med tålmod resa omkring och predika Guds ord samt, såvida görligt var, utan direkta hänsyftningar derutur vederlägga hvarje falsk lära. Att till en början stifta någon församling var ej att tänka på. Också behöfdes tid att noga begrunda hvad man skulle göra. Någon Luthersk prest, församling eller synod fanns då icke i hela den trakten af Förenta staterna, så att råd och bistånd kunde erhållas. Medel till lärarens uppehälle kunde icke eller påräknas af nybyggare, som för det mesta voro fattige, särdeles då de sekteriske predikanterne ofta förkunnade, att *de* predikade utan lön och att, om man öfverginge till dem, skulle man få kyrkor och prester för intet. Predikanten måste derfore se sig om efter understöd af något Missions-sällskap, och lyckligtvis blef han genom en ädel Amerikansk prest af den kongregationala kyrkan rekommenderad till det Amerikanska Hemmissionssällskapet, hvars Direktion är i NewYork. Denna kan dock naturligtvis icke understödja främmande, aflägsna och okända predikanter, som icke hafva någon kyrklig uppsigt der i landet, och det arrangerades derfore så, att jag antogs såsom detta sällskaps missionär under uppsigt af Kongressionalkyrkans s. k. association eller synod i Illinois, men med det uttryckliga skriftliga vilkor uti associationens protokoll, att jag skulle "predika evangelium, förvalta sakramenterna och sköta kyrkostyrelsen och disciplinen såsom en evangelisk Luthersk Jesu Kristi tjenare". Detta protokoll infördes uti den i Galesburg utgifna tidningen "North Western Gazetteer", och hvar och en, som ville, kunde deraf se, att jag oaktadt denna "uppsigt" af en främmande kyrka var och förblef en Luthersk missionär med fullkomligt fria händer. Också bör det till Illinois-kongregational-associationens berömmelse sägas, att oaktadt jag vid dess sammanträde fullt och fritt framlade min och den Lutherska kyrkans tro och lära om sakramenterna, nådevalet, fall ur nåden m. m., så sökte den dock aldrig öfvertala mig eller någon af mitt folk till öfvergång från den Lutherska kyrkan, då den af min lika uppriktiga och frimodiga framställning af min personliga andeliga erfarenhet öfvertygat sig, att jag ville arbeta på upprättandet af en sann och lefvande kristendom bland våra landsmän. — Nu stiftades på våren 1850 en evangelisk Luthersk församling i Andover, sedermera en i Princeton och en i Moline samt i Galesburg. Den i Andover bestod först af endast 10 personer, och den fruktan för "Svenska statskyrkans band och bojer", som partimakare uppväckt, var så stor, att ehuru jag hade en inbunden kyrkobok med mig från Sverige, tordes jag dock icke framtaga den och deruti uppteckna församlingsmedlemmarne, utan måste länge nöja mig med att hafva dem antecknade på en lista. Under sådana

förhållanden var det ock naturligt, att man understundom måste taga sig före att med något ord här och der modifiera den Svenska handbokens uttryck, t. ex. i bönen efter predikan säga "Helige ande" för "gode ande", något förändra uppmaningen till faddrarne vid barndop, någon gång utesluta en eller annan af de föreskrifna bönerna och bruka en extemporerad o. s. v., för att i en trakt, der icke hos något af de många olika religionssamfunden fanns någon ritual, visa att man icke ville binda folket vid "statskyrkans band och bojar". Upplysningsvis må nämnas, att Episkopal-Methodisterna väl hafva en ritual, men icke följa den, och att Katholiker, Episkopaler och Tyska Lutheraner, hvilka alla bruka ritual, icke på den tiden funnos der i orten. Den viktigaste förändring i Svenska handbokens ordalag, som sednare vidtogs, må här i sammanhang nämnas, emedan den visar, huru man i många fall kunde med lämplig modifikation bevara och äfven förtydliga läran och afvärja de stormar, som så lätt uppstå i ett land med ohejdad religionsfrihet. Några år sednare uppträdde en qvinna från Norrland inför en konferens af Svenska Lutherska prester och församlingsombud, beklagande sig öfver den vilkorliga aflösningen enligt Svenska handboken, anförande de vanliga invändningarne, att hon och andra plågades af den fruktan, att icke vara nog uppriktig i bekännelsen, allvarlig i bättringen och rättskaffens i tron, och att aflösningen därför icke för dem blef någon aflösning, utan ett bindande i samvetet. Hon fordrade derföre *ovilkorlig* aflösning. Här hotade nu en vidtutseende strid inom vårt eget sköte, hvaraf värfvare och partigångare icke skulle försumma att begagna sig, och det gällde att bruka visdom. Den, som längst varit med i dessa strider, fick lyckligtvis den ingifvelsen att fråga om hon fordrade aflösning på *en skrymtaktig* bekännelse och utan hjertlig trängtan, hunger och törst efter nåd genom Jesum Kristum. Härpå svarades naturligtvis *nej*. Då föreslogs och beslöts, efter omtänksam öfverläggning i konferensen, att bruka följande aflösningssformulär: "Är denna Eder bekännelse oskrymtad, och är det Eder hjertliga trängtan att från synden befriade varde, så försäkrar jag etc." Härmed var den ovilkorliga aflösningens kämpa nöjd, och man hörde sedan aldrig af den frågan. Aflösningar har sedan dess merändels i denna form brukats af de Svenska Lutherska presterna i N. Amerika, af somliga törhända med någon modifikation i uttrycken. En annan fråga af yttersta vikt, som äfven tidigt måste afgöras, var den huru man skulle förhålla sig med ledamöters upptagande i församlingen. I alla protestantiska religionssamfund på alla sidor fordrades en offentlig bekännelse inför församlingen, att man var väckt till erkänsla af synden och åtminstone hade ett lefvande begär att blifva en rätt kristen. Erfarenheten visade snart, att denna föreskrift på papperet hade sina vanskligheter i praktiken, särdeles då det var lätt för fanatiska undergräfvare af den Lutherska kyrkan att för tillfället uppväcka känslorörelser, som yttrade sig uti den äskade bekännelsen, och det var i alla samfund synbart nog, att många, som inträdde i församlingarne, lätt lärde att föra det språk, som fordrades. Dessutom voro våra till Amerika öfverkommande Svenskar ju redan ledamöter af Lutherska kyrkan, och kunde icke få betraktas såsom nu först inträdande deruti. Emedlertid

var det icke eller rådligt och samvetsenligt att utan vidare mottaga hvarje okänd person, som kom med prestbetyg från Sverige. Man måste därför efter åtskilliga försök här bruka en medelväg, och ett dussin års erfarenhet har visat, att den lyckligen fanns. Det beslöts och praktiseras ännu, att de som vilja inträda i de Svenska Lutherska församlingarne framkallas i koret vid Gudstjenstens slut och tillfrågas: 1:o) Om de erkänna sina konfirmationslöften och vilja genom Guds nåd beflita sig att hålla dem; 2:o) Om de nu förena sig med denna Evangelisk-Lutherska församling, erkänna Bibeln som den enda ofelbara regeln för tro och lefverne, och den oförändrade Augsburgiska bekännelsen och Luthers lilla katekes såsom en riktig framställning af den kristna religionens grundsanningar; 3:o) Om de nu lofva att med Guds hjälp iagttaga alla en ordentlig kyrkomedlems pligter och underkasta sig reglorna för församlingens styrelse och disciplin. Härmed har man erkänt konfirmationen och medlemskapet uti kyrkan i Sverige och fått den enda garanti för ledamotens Lutherska renlärighet och ordentliga förhållande såsom kyrkomedlem, hvilken kan erhållas i ett land, der alla möjliga läror och meningar äro lika berättigade, och der församlingens styrelse och kyrkodisciplin icke beror på den världsliga magten. Nödvändigheten att besvara dessa frågor vid inträde i församlingen gör ock, att man icke besvaras med ansökning derom af sådana, som vilja föra ett tygellöst lif och icke fråga efter någon religion, utan mena att *religionsfrihet* betyder frihet från alla band både af Gud och menniskor. Huru djupt den tanken rotar sig, till och med hos barn, synes af ett exempel på en Svensk gosse, som hade oloffigen lagt sig till några af sin mors bakelser. Då hon därför förebrådde honom, svarade han: "*Why mother have we not here a free country?*" (= Ack mor! ha vi icke här ett fritt land?) De Svenska barnen lära lätt Engelska der i landet. — Dock tillåten att återvända till den lilla församlingen i Andover. Den förökades allt mer, oaktadt allt motstånd, och äfvenså de andra församlingarna i Moline, Galesburg och Princeton. Men nu behöfdes kyrkor och dem voro nykomlingarne oförmögne att bygga. Läraren måste därför ut för att efter landets sed bedja om hjälp, och under sommaren 1851 gjorde han en resa af 3,600 Engelska mil, besökande hufvudsakligen Tyska och Amerikanska Lutherska synoder och församlingar och deras ledamöter (men ock ledamöter af andra kyrkor) uti de aflägsna, rikare och mera befolkade östliga staterna Ohio, Pennsylvania, New York och Massachusetts. På denna mödosamma resa af 11 veckor insamlades ungefär 2,200 dollars till kyrkobyggnader bland Svenskarne. Af denna summa gaf den vidtfröjdade Jenny Lind 1,500. Härmed byggdes uti Andover en kyrka af 45 fots längd och 30 fots bredd af tegel, med undervåning för skolrum och sakristia, och en af träd, eller så kalladt "framehus", uti Moline, samt understöddes med 2 eller 300 dollars en kyrkobyggnad uti New Sweden i staten Iowa. Den dervarande Svenska församlingens omständigheter voro så egna, att jag måste begära tillåtelse att omtala dem. Den bestod af Svenskar, som hade kommit några år före oss hufvudsakligen från Östergöthland, och satt sig ner 50 Engelska mil vester om Mississippi uti en vild skog. De hade naturligtvis ingen prest, utan en aktningssvärd handt-

verkare från Stockholm hade om Söndagarne läsit Guds ord för dem ur en postilla och understundom tillagt några egna förmaningar och uppmuntringar. Men de hade intet barndop, ingen konfirmation, ingen nattvardsgång, ingen vigsel på sitt eget språk, ingen kristlig begrafning af de döda. Sedan de mången gång med tårar i ögonen besett Gudstjenst och nattvardsgång uti en närbelägen Tysk Luthersk kyrka, kommo de till den fromme handtverksmannen och bådo honom blifva deras ordentlige prest, då de ingen annan kunde få. Han vägrade, men då de voro enträgne, föreslog han en annan, som hade varit kolportör bland sjömän i Stockholm. Då denne äfven vägrade, höll folket en ordentlig sammankomst och valde den förstnämnde. Vid hans fortsatta vägran och hänvisning på den andre föreslog någon att med anledning af Apostlagerningarnas 1: 26. kasta lott mellan de två. Detta skedde efter ödmjuk och innerlig bön, och lotten föll på den 1:ste. Han åtog sig då med mycken fruktan embetet för nödfallets skull, och skötte och sköter det ännu med mycken trohet och nit, fast under fattigdom och försakelse. Åt honom utverkades sedan under den förr nämnde 1851 års resa en ordentlig license eller tillståndsbref af den Lutherska Ohio-synoden att förvalta det Lutherska predikoembetet — samt ett litet understöd. Han ordinerades sedan år 1853. Hvad mödor och strider denne man sedan genomgått, tillåter tiden ej nu att utveckla. Dock åter till kyrkobyggnaderna. En sådan börjades äfven i Galesburg, hufvudsakligen på grund af frikostiga subscriptioner bland stadens Amerikanska innevånare, men det lyckades den förut omtalade Methodist-ifraren att genom osanna uppgifter om de Lutherska Svenskarnes fåtalighet och deras läras "likhet med catholicismens" m. m. d. afkyla subskribenterna, så att de vägrade utbetala subskriptionerna, och kyrkan föll sedan i händerna på ett samfund af s. k. Wesleyanska methodister, från hvilka Svenska Lutheranerna måste några år sednare köpa den. Det hör ibland till religionsfrihetens onda sidor att icke blott tubba och locka ledamöter från församlingar, utan äfven gripa deras kyrkor, om det kan ske "under sken af lag och rätt".

Så mycket krafterna tilläto, besöktes icke blott de redan stiftade församlingarne utan äfven andra spridda Svenska nybyggen på en omkrets af mellan 7 och 8 Svenska mil från Andover och betjenades med Guds ord och sakrament. Men under allt detta funno vi oss enstake och utan förbindelse med någon synod eller kyrklig organisation i landet. Vådan af en sådan isolerad ställning, der allt näst Gud berodde på en svag och dödlig meniska, var uppenbar. Men hvar skulle man söka förbindelse på den rena Lutherska lärans grund? Ett par församlingar med deras prest hade öfvergått till den Episkopala kyrkan; men dit ville den som här talar icke följa efter eller leda sina landsmän, så länge han kände de 39 artiklarne och den advokaty, hvarmed de öfvergångne sökte ursäkta sig, och då det för ett förutseende öga var klart nog, att försöket skulle misslyckas, hvilket ock sedan visade sig. Der funnos på den tiden omkring 3 Lutherska Norska prester långt bort i Wisconsin, hvilka hade bildat flera församlingar bland sina landsmän och äfven en synod, åt hvilken gafs namnet: "Den Norske Lutherske kirke i Amerika". Men då desse icke syntes vara angelägne om

att förebygga ovärdiga ledamöters inträde i församlingarne, brukade ovilkorlig absolution, och af de 3 presterna blott 1 förklarade sig emot Grundtvigianismen eller, som den der kallades, Vexelianismen, så syntes det icke vara rådligt att inträda i en kyrklig förbindelse, der församlingarne lätt kunde öfversvämmas af läran om möjligheten af omvändelse efter döden, en lära, som jemte frågan om man i 3 artikeln skulle läsa: "en helig allmännelig kyrka" eller "den heliga allmänneliga kyrkan", på den tiden starkt upprörde den Norska befolkningen i Amerika. Rättvisan fordrar det erkännande, att denna Norska synod här i sednare år offentligen och bestämdt uppsagt Vexelianismen, men så har den i stället efter beröring med den Tyska Lutherska Missouri-synoden, blandat sig i den hetsiga frågan om slafveriet, och fattat det formliga beslut, att slafhålleri "icke är Synd, men ett stort Onde", hvilket väckt mycken förargelse bland de Norska lekmännen. — De Tyska Lutherska synoderna voro alla mycket aflägsna, och flera af dem lågo i en förfärlig fejd med hvarandra. Engelska Lutherska synoder funnos i de östra staterna, men många af dem voro synbarligen smittade af det, som i Amerika kallas "New Lutheranism", d. ä. reformerta åsigter under Lutherskt namn eller en efterdyning af den Tyska rationalismen. Här var således icke eller att tänka på någon förening, så mycket mindre, som de alla voro mycket aflägsna. Men nu hade en mängd Amerikanska Lutherska prester och församlingsledamöter under tiden flyttat till Vestern. Desse formerade en synod i Norra Illinois på hösten år 1851, och som den ledande mannen vid denna synod syntes hafva mera allvar och fasthet i läran, så infann jag mig der jemte ombud från mina församlingar, för att se, om vi kunde träda i förening med den. Synoden hade vid vår ankomst redan antagit denna lärogrund: "Synoden anser Guds ord som den enda ofelbara regeln för tro och lefverne och Augsburgiska bekännelsen såsom innehållande ett sammandrag af Kristna religionens grundläror, hufvudsakligen riktigt". Denna bekännelse tillfredsställde oss väl icke, men då synoden förklarade, att den gerna ville medgifva de Svenska församlingarne deras fulla gamla Lutherska lära, och var villig att i protokollet intaga en uttrycklig förklaring derom, så beslöto vi oss till förening med denna synod, helst olikheten i språken hindrade någon särdeles inflytelse af de Engelska medlemmarne uti de Svenska församlingarne, och det dessutom var skäl att hoppas, att synoden genom den Svenska surdegen skulle småningom renas från Nylutheranismens flacka och obestämda väsende, en förhoppning som ock till en del uppfylldes, då synoden 2 år sednare genom formenligt beslut och efter ett års betänketid beslöt att ur artikeln om sin lärogrund uttaga ordet *hufvudsakligen* och bekänna, att Augsburgiska konfessionen innehåller ett *riktigt* sammandrag af Kristna religionens grundläror, och 1 år sednare uti de här förut nämnda 3 frågorna äfven beslöt ordet *oförändrade* framför Augsburgiska bekännelsen. Man måste vara Lutheran och hafva kännedom om det försök till Augsburgiska bekännelsens förfalskning, som den beryktade Nylutheranismens hjelte Dr. Schmucker försökt uti sin så kallade Amerikanska recension (deri han söker ådagalägga, att der äro 5 villfarelser i Augsburgiska bekännelsen), för att förstå vigten och betydelsen

af dessa ord. Den nämnda förklaringen finnes på 5:te sidan af Norra Illinois-synodens tryckta protokoll för 1851, så lydande: "Vi antaga dessa grunder: att den heliga skrift, det gamla och nya testamentet, äro Guds inspirerade ord; att det är af högsta auktoritet och innehåller en tillräcklig och ofelbar regel för människors tro och lefverne, så att hvad deruti icke innehålles eller dermed kan bevisas, icke fordras att tros och göras till frälsning; att den heliga skrift är den enda regel, hvarefter man bör pröfva och afgöra alla tvister, meningar och diskussioner i religiösa ämnen; och att ingen form eller tradition antages och uppehålles, som strider emot Skriften; att Symboler, mötens beslut och menliga meningar behållas endast så vida de öfverensstämma med Guds ord, och slutligen att Lutherska kyrkans symboliska böcker innehålla ett riktigt sammandrag och framställning af Guds ord, hvarföre vi förklare och antage dem såsom grunden för vår tro och lära, näst den heliga Skrift". Föreningen med denna synod var således icke någon de Svenska församlingarnes och deras lärares öfvergång till de Amerikanska ledamöternas mer och mindre nylutherska åsigter, utan endast en förening för gemensam samverkan i församlingarnes förseende med kyrkor och prester m. fl. yttre behof. I synodens stiftelse deltog äfven en Norsk prestman, Andersson från Chicago, hvilken med sitt folk icke kunnat finna sig vid de Norska Wisconsin-presternas åsigter och åtgöranden. De hade förut en kort tid varit förenade med en synod i staten NewYork, som kallade sig Frankeanska Lutherska synoden, hvilken hade föga mer af Lutherdom än namnet. Det var i fullkomlig brist på någon Luthersk förening på närmare håll den tiden och till betydlig del äfven af okunnighet om lärofrågor och om synodens verkliga tänkesätt, som denna förening ingicks. Det är emellertid ett bevis på Anderssons och hans församlings omsorg om läran, att de vid inträdet i synoden uttryckligen stipulerade, att de ville behålla sin "Bönnelärdom", ett uttryck som i Norge betecknar både Pontoppidans katekes och den från barndomen inhemtade läran. Det är detta under omständigheterna lätt ursäktliga misstag, som gifvit Norska Wisconsin-synoden och dess vänner anledning att mot bättre vetande ihärdigt fortfara med att kalla Andersson och de Norska församlingarne, ja äfven någon gång Svenskarne, för Frankeaner.

De Svenska Lutherska församlingarne förökades alltmer till antal och omfång, så att det blef för en person omöjligt att sköta dem. Men lyckligtvis ankommo flere nitiske, lärde och fromme prestmän från Sverige att hjälpa den under arbetet dignande, nemligen år 1852 pastor T. N. Hasselqvist från Skåne, 1853 pastor Erland Carlsson från Småland och år 1856 pastorerna O. C. T. Andrén från Blekinge och J. Svensson från Småland. Den förste mottog församlingen i Galesburg, den andre i Chicago, den tredje i Moline och den siste i Andover, hvarifrån grundläggaren flyttade till Princeton och mottog dervarande församling. Men äfven med denna betydliga förstärkning voro dock krafterna otillräckliga och synoden mottog vid hvarje sammanträde förnyade enträgna uppmaningar från många håll att skaffa landsmän presterlig betjening. Flera afsända kallelser till Sverige erhöello nekande svar. Då var intet annat att göra, än att utvälja fromma och

mera begåfvade lekmän, särdeles sådana, som förut fått någon bildning uti hemlandet, gifva dem den undervisning, som kunde medhinnas, och ordinera dem till prester. Dessa hafva endast med ett par undantag troget och väl skött sitt ansvarsfulla kall och gerna tagit råd och vägledning af sina äldre och något kunnigare embetsbröder. Det bör ock icke lemnas oanmärkt, att de Svenska och Norska presterna och församlingsombuden alltid utgjorde en särskild egen konferens inom norra Illinois-synoden, hvilken förberedde och ordnade alla angelägenheter, som rörde de Skandinaviska församlingarne, så att de endast behöfde synodens bekräftelse, hvilken aldrig vägrades.

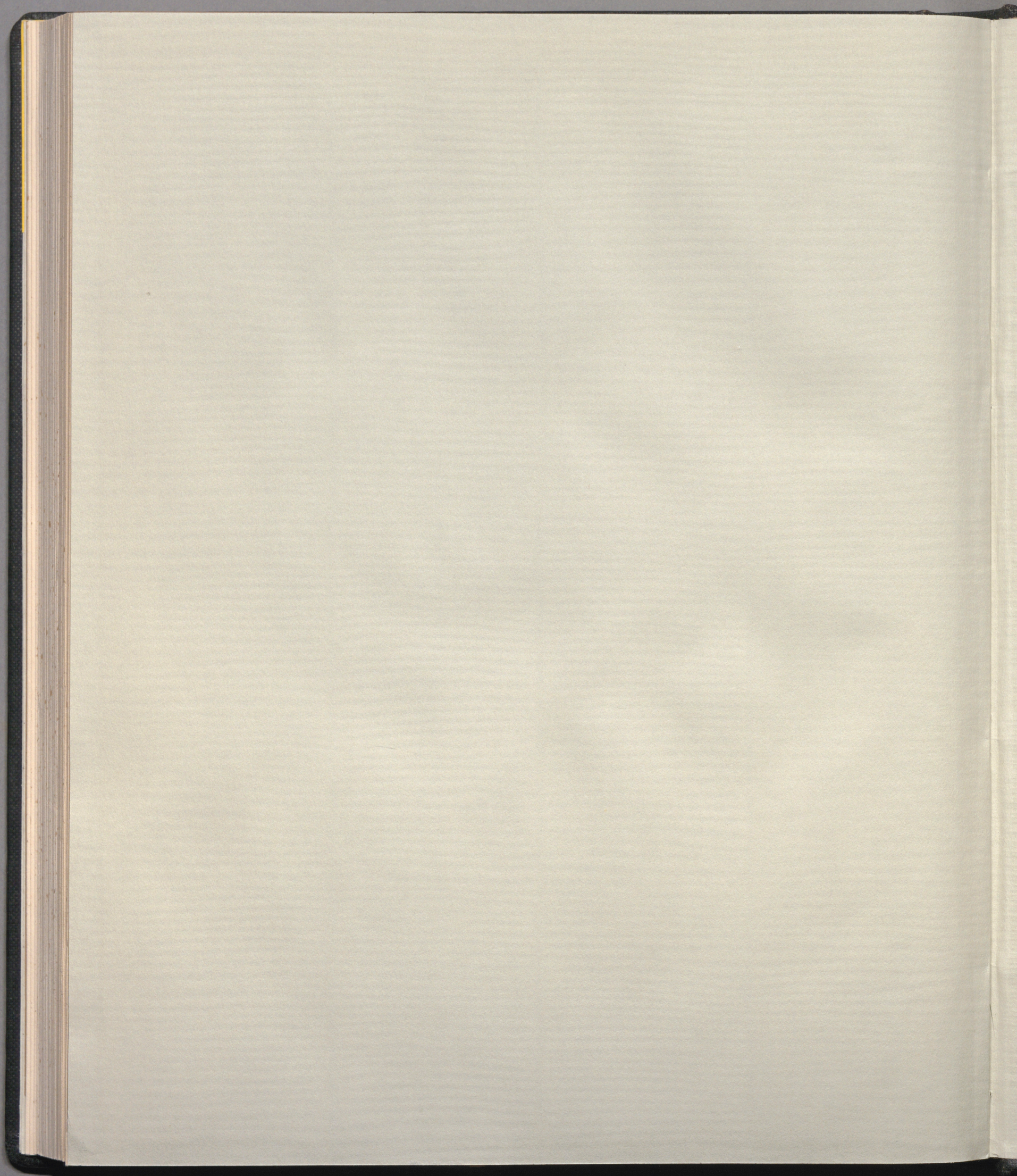
Så tillväxte då församlingarnes och presternas antal ansevärt, emedan inflyttningen från fäderneslandet var hvarje år betydlig. Men då icke flera prester kunde fås från Sverige, så kunde man icke dölja för sig, att församlingarnes framtida bestånd, tillväxt och stadga var i fara, derest icke prester med tillräcklig bildning danades inom landet, hvilka på en gång hade tillräcklig kännedom om Skandinavernas språk, seder och behof och om Amerikanernas samt, utom andra nödiga vetenskaper, voro väl bevandrade och faste i den Lutherska bekännelsen. Man hade här för sig de gamla Svenska församlingarnes öde uti den s. k. kolonien "Nya Sverige" vid Delaware-floden, hvilka så småningom uppslukades af Episkopalkyrkan, just emedan de saknade anstalter för egen prestbildning. Jag har sjelf stått uti den gamla Wicacoa-kyrkan i Filadelfia, vandrat på dess kyrkogård och läst de gamla Svenska namnen på grafstenarne, sett de gamla Svenska kyrkoböckerna och dechiffrerat den gamla inskriften på orgelläktarens framsida: "Thet folket, som i mörkret vandrar, seer ett stort lius" ... ära vare Gud i höjdene", hvilken Episkopalismen lemnat och sökt renovera såsom en trofé, och med tårar i ögonen tackat Gud, att vi vetat förfoga om Svenska Lutherska presters bildning i Amerika. Vi hade ock för oss Tyskarnes exempel och erfarenhet, hvilka förlorat så otroligt i Amerika och ännu oupphörligt förlora sin ungdom ur församlingarne, emedan deras prester varit ovillige och ofta oförmögne att helt tillegna sig den Amerikanska bildningen och språket jemte sin egen. Det beslöts därför, att vid Illinois Stats-Universitetet i Springfield, som stod under Norra Illinois-synodens vård och redan hade 5 professorer, inrätta en Skandinavisk profession, på det Skandinaviska begåfvade ynglingar måtte der kunna uppfostras nti vanliga vetenskaper på Engelska språket samt uti Theologiska ämnen på sitt eget språk. Till samlande af en fond för denna profession bland Svenskar och Norskar måste den förra kyrkotiggaren åter ut på vidlyftiga resor till en del midt i vintern i köld och oväder, hvaraf helsan icke litet led. Sedan en ansevärd fond var samlad och med Skandinavisk godtrogenhet lemnad i Universitetsskattmästarens händer, valdes jag ovärdig till Skandinavisk Professor och på hösten 1858 tillträdde den nya verksamheten. Svenska och Norska ynglingar till ett antal af 15 à 20 tillströmmade och undervisningen fortgick med allvar. Men snart visade sig, att detta arrangement hade sina betydliga olägenheter. Universitetet var beläget helt och hållet utom den trakt af landet, der den ojemnförligt största massan af Skandinaver bodde; det var

belastadt med för oss okända betydliga skulder, den Skandinaviska professors-fonden utlånades utan den föreskrifna säkerheten och inrördes i Universitetets vacklande affärer; den Skandinaviska professorn belastades med lektioner uti Kemi och Astronomi, som icke hörde till hans tjänst, och det var synbart, att man oförmärkt sökte undergräfvade de Skandinaviska ynglingarnes uppriktiga Lutherska tro och öfvertygelse, då man bland annat äfven förböd dem och deras lärare att hålla nattvardsgång på sitt eget språk. Då detta sista till och med kom från Universitetets President eller Rektor, som alltid velat gå och gälla som en stadig Lutheran af gamla symboliska skolan, så ansåg sig den Skandinaviske läraren tvungen att resignera och resa till Chicago efter 2 års tjänstgöring. Huru rätt han bedömt den lärde Presidentens och Theologie Doktors föregifna grundfasthet i den Lutherska bekännelsen, visade sig sedan deraf, att denne man öfvergick till Episkopalkyrkan, der han ordinerades till diakon. Alla de Skandinaviska studenterna, utom 2 Norska, öfvergäfvade genast Universitetet och kommo efter till Chicago. Då måste en konvention af den Skandinaviska konferensens inom Norra Illinois-synoden prester och församlingsombud kallas. Sedan den noga öfvervägt ärendet och hört allt det försvar, som 2:ne af Professorerna från Springfield med Amerikansk talareförmåga under en hel dag (eller mera) kunnat anföra, och med tålmod lyssnat till all den försmädelse, som de förmådde frambringa emot den Skandinaviska professorn, frikände den honom helt och hållet, fattade ett formligt tacksägelsebeslut till honom för hvad han gjort och beslöt efter moget öfvervägande och under ödmjuk bön till Herran att bilda en egen synod och ett eget seminarium och benämna dem efter den Augsburgiska bekännelsen Augustana (brukande ordet såsom ett substantiv). Denna synod sammanträdde första gången $\frac{5}{6}$ 1860, konstituerade sig och vidtog nödiga mått och steg för seminariets upprättande. Synoden bestod då af 36 Svenska församlingar med 3,747 kommunikanter, 17 prester, 21 kyrkor och 13 Norska församlingar med 1,220 kommunikanter, 10 prester och 8 kyrkor, tillhoppa 49 församlingar, 4,967 kommunikanter, 27 prester och 29 kyrkor. Till seminariet, som icke allenast meddelar undervisning uti alla Theologiska ämnen, utan äfven uti klassiska språk och vanliga vetenskaper, beslöts att hafva 3 Professorer: 1 Svensk, 1 Norsk och 1 Engelsk. Den Svenske (nemligen jag ovärdige återigen) tillsattes genast och begynte sin verksamhet samma höst. Brist på medel till aflöning har till innevarande år förhindrat tillsättningen af den Norska och Engelska. Den Svenska efterträdde vid sin återflyttning till fäderneslandet år 1863 af Augustana-synodens President, nuvarande Svenska Professorn T. N. Hasselqvist, då ock seminariet flyttades från Chicago till Paxton, en liten stad vid Illinois-Central-jernvägen, 15 Svenska mil från Chicago och utvidgades till ett "college". Så väl de förmåner, som enligt ackord med jernvägsbolaget tillflyta läroverket från försäljning af bolaget tillhörigt land, som de ansenliga kollekter, hvilka enligt Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd under 2 år i alla Sveriges kyrkor upptagits för detta seminarium, hafva satt dess styrelse i stånd att nu aflöna alla 3 lärarne, uppbygga hus och bekosta flere viktiga behof. Seminariet eger ett bibliothek af öfver 5000 volymer, föräradt af H. M. Konungen

af Sverige. Att studierna äro någorlunda grundeliga motsäges troligen icke alldeles af de professorer här vid Akademien, som examinerat en derifrån kommen student. Läroverket står helt och hållet under Augustana-synodens styrelse, och ehuru det är en liten anstalt i jemnförelse med sådana inrättningar i Europa, så att en Upsala-student kunde vara färdig att le deråt, så uppfyller den dock sitt ändamål att förse de Skandinaviska församlingarne med bildade och trogna lärare; och jag har mången gång undrat, om Upsala Högskola ens var så god efter 5 års tillvaro. Augustana-synoden har oföränderligen ställt sig på samma lärogrund, som dess prester alltid haft, i det den uti 2:a artikeln i sin konstitution förklarar: "Såsom allmänt kristlig, och särskildt såsom Evangelisk Luthersk, erkänner denna synod, att den heliga Skrift, såsom Guds uppenbarade ord, är den enda ofelbara regeln och rättesnöret för människors tro och lefverne, samt fasthåller och bekänner ej allenast de 3 äldsta Symbola (det Apostoliska, Nicenska och Athanasianska), utan ock den oförändrade Augsburgiska bekännelsen, såsom en kort men sann sammanfattning af kristendomens hufvudläror, förstådd i enlighet med den utveckling deraf, som de öfriga vår Lutherska kyrkas Symboliska böcker innehålla. Denna artikel får aldrig förändras". Den måste ock af hvarje synodens prest underskrifvas. Skulle man efter det nu lefvande släktets hädangång falla på det orådet att ändra denna artikel i konstitutionen, så sönderrefve man dermed hela konstitutionen, upplöste synodens och seminarii-direktionens lagliga tillvaro och afhände sig dermed eganderätten till seminariets egendom, land, hus m. m., ja måhända äfven eganderätten till somliga kyrkor. Nyare data saknas, men till upplysning om synodens och församlingarnas tillväxt må nämnas, att vid synodsammanskomsten 1863 bestod den af 68 församlingar med 7,009 kommunikanter, 33 prester och 42 kyrkor. Troligen går kommunikanternas antal nu till 9 tusen. Det bör äfven tilläggas, att Augustana-synoden också för ett par år sedan upprättade en elementarskola uti Minnesota, som flitigt besökes, och der undervisning meddelas uti 1) Kristendom, 2) Skandinaviska, Engelska, Tyska och Latinska språken jemte första grunderna af Grekiska, 3) Historia och Geografi, 4) Matematik, 5) Naturvetenskaperna. Denna skola, hufvudsakligen tillkommen genom Pastor Norelii nitiska bemödanden, står under Pastor Jacksons trägna och goda undervisning. Medel till allt detta, så väl som till församlingarnes förseende med kyrkor och presters underhåll, komma endast från frivilliga bidrag. I sammanhang dermed må det factum icke förglömmas, att vid utgåendet från N. Illinois-synoden och Illinois Stats-Universitet återficks efter långa underhandlingar endast en liten del af Skandinaviska Professorsfonden. Så har den Skandinaviska Lutherska kyrkan i Amerika på 15 år under fattigdom, strid och betryck vunnit en utveckling och stadga, som under Guds nåderika ledning och trogna lärares vård betryggas dess framgång; och dess församlingsordning, Gudsfruktan och sedlighet torde kunna uthärda jemnförelse med flertalet af församlingar i fäderneslandet. — Mycket, som kunde vara af intresse, har för tidens korthet skull måst här förbigås, och mycket enskildt har meddelats, som jag helst önskat att förbigå, men dock låtit förmå mig

att framställa, emedan jag trott, att det skulle gifva taflan mera åskådlighet och lif, då jag uti *en* persons mödor och arbeten tecknat hvad alla Augustanas prester, särdeles de äldre, måst utstå. Hade det varit tid dertill, så hade jag önskat skildra något af verksamheten, nitet och framgången hos män, sådana som Professor Hasselqvist, Pastorerna Carlsson, Svenson, Norelius, Jackson och Kyrkoherden Andrén m. fl., men det vittnesbördet måste åtminstone tilläggas, att dem hafva församlingarne näst Herren Gud att tacka för deras glädjande tillstånd. Den, som nu säger detta, har ingen annan förtjenst, än att han råkade vara den förste arbetaren på detta aflägsna ställe af Herrans vingård och fick i någon mån rödja rum för de andre och hjälpa dem uppföra det Herrans tempel, der de nu tjena med outröttlig arbetsamhet, kristlig tro och vishet.

Vid mitt afsked från Augustana-synoden i Chicago fick jag genom synodens formliga beslut uppdraget att framföra dess tacksamma helsning till alla synodens och dess församlingars vänner i Sverige. Detta uppdrag har jag enskildt sökt fullgöra, när tillfälle dertill gifvits; men må mig äfven tillåtas att göra det här offentligen. Vid kyrkoherden Andréns besök härstädes såsom synodens ombud mötte han, icke endast för sin enskilda älskvardhets skull utan ock för sitt ärendes skull, här i Upsala så mycket deltagande och bistånd, att synoden därför känt och känner sig ganska tacksam. Denna tacksamhet förökas än mer genom det ädla och kärleksfulla bistånd, som en ifrån synodens seminarium hitkommen studerande rönt och röner vid fullbordandet af sina studier här. För allt detta hembäres synodens och våra Lutherska församlingars hjertliga tacksamhet. Måtte Herren för Kristi skull rikligen välsigna och vedergälla alla deras vänner, välönskare och välgörare i denna stad, detta stift och hela vårt fädernesland! och måtte bandet af gemensam bekännelse, tro och kärlek allt fastare sammanknyta den unga dottren på andra sidan verldshafvet med den gamla vördnadsvärda moderkyrkan i den höga norden, och deras särskilda erfarenheter och strider lända dem båda till *uppbyggelse på vår allraheligaste tro, på Apostlarnes och Profeternas grund, der Jesus Kristus öfversta hörnstenen är!*

National Library
of Sweden

Kungl. biblioteket, Stockholm

50001

000 667 373

18
19
20
21
22

13